

CE NE SPUNE ȘI CE NU NE SPUNE INVESTIGAȚIA KROLL DESPRE FRAUDA BANCARĂ

Autor: Dumitru Pîntea

Trei zile până la alegeri

Către sfârșitul anului 2014 sectorul bancar moldovenesc a trecut printr-un moment de criză sistemică, care prin amploarea rezultatelor și consecințelor a atras până și nedumerirea comunității internaționale. La limita situației create, drept soluție de ultimă instanță s-a decis acordarea în secret a unor credite de urgență garantate de către Guvern cu ulterioara convertire în datorie de stat în cazul neonorării obligațiunilor de plată. Deși despre acțiunile întreprinse de autorități pentru stabilizarea situației s-a aflat mult mai târziu, totuși luna noiembrie 2014 va rămâne o pată neagră atât pentru sectorul bancar autohton și clasa politică de la acea vreme, cât și o amintire de lungă durată pentru populația și bugetul țării. Lipsa de coordonare la nivel înalt, carențele din procesul de supraveghere a băncilor, monitorizarea defectuoasă a circulației banilor, precum și disputele politice de la acel moment, au fost doar câteva din elementele esențiale ce au permis devalizarea a trei bănci (în continuare BC Banca de Economii, BC Unibank și BC Banca Socială) și deturnarea unor fonduri de ordinul miliardelor de lei de către factori rău-intenționați.

Întâmplător sau nu, apogeul crizei a fost atins în prag de alegeri parlamentare când orice acțiune mai mult sau mai puțin importantă se realiza doar reieșind din idealul câștigării alegerilor și menținerii la putere. Finalul crizei sistemice a fost pus pe 27 noiembrie 2014, cu trei zile înainte de alegeri, când BNM în final a preluat controlul Băncii de Economii¹, care în continuare absorbea resurse din întreg sistemul bancar transferându-le ulterior în off-shore. Posibil nu vom afla în timpul apropiat de ce anume atunci și nu mai devreme, dar un lucru devine cert – situația a fost una întinsă până la limită iar deciziile au avut un puternic caracter politic. La acel moment, pe conturile celor trei bănci erau efectiv doar câteva milioane de lei iar împreună cu acestea, alte câteva bănci așteptau deja canalizarea rezervelor deținute la BNM. Drept rezultat direct al acelor zile rămân cele 13,6 mlrd. MDL obligațiuni de stat care urmează a fi rambursate de către contribuabili.

Pentru determinarea unui tablou cronologic clar cu privire la etapele devalizării celor trei bănci, a persoanelor responsabile și a beneficiarilor fraudei, BNM a angajat compania Kroll în procesul extern de investigații. Obiectivul urmărit de aceștia s-a bazat pe identificarea mecanismelor care au generat fraudă, urmărirea creditelor frauduloase pentru a stabili destinația lor finală și, în cele din urmă, identificarea activelor cumpărate cu mijloace frauduloase și recuperarea ulterioară prin procese legale. În mod public, rezultatele investigațiilor se materializează sub forma a două rapoarte care vin să puncteze și să fundamenteze anumite ipoteze. În linii generale, putem concluziona că fraudă bancară a fost o acțiune coordonată, bazată pe creditarea unor activități fictive și un mecanism complex de spălare a banilor care a asigurat continuitatea acestui proces și deturnarea de fonduri. Resursele de creditare au fost asigurate printr-o coordonare concertată a lichidităților din cele trei bănci, totodată fiind susținute de garanții false înregistrate în bilanțurile băncilor și alte fraude în registrele contabile. În cele din urmă, informațiile prezentate demonstrează, în mod clar, implicarea coordonată a unui grup mare de companii autohtone care au acționat concertat și care aveau legătură cu Ilan Șor însă posibil lista beneficiarilor finali să fie una mult mai extinsă.

La 21 decembrie 2017, BNM a publicat sinteza detaliată a celui de-al doilea raport de investigație al companiilor Kroll și Steptoe & Johnson. Documentul vine să completeze raportul Kroll 1 și analizează expunerile băncilor fraudate în perioada 2012-2014, legătura grupului Șor cu acționariatul băncilor în cauză, mecanismele de spălare a banilor și destinația fondurilor frauduloase. Totodată, această sinteză nu dezvăluie alte nume decât cel al lui Ilan Șor, informația detaliată inclusiv datele operative referitoare la urmărirea fondurilor fraudate și lista beneficiarilor prezumați urmând a fi prezentată în cadrul raportului integral Kroll 2. Ținând cont că, pentru a nu prejudicia mersul anchetei, acest raport nu va fi făcut public, ne-am propus să facem o sumarizare a investigațiilor efectuate de Kroll și să prezentăm informația într-o formă accesibilă și ușor înțeleasă publicului larg. Astfel, **această Notă vine să descrie succint etapele fraudării celor trei bănci conform informațiilor oferite de ancheta Kroll și să scoată în evidență acele aspecte ale fraudei bancare care merită a fi înțelese și judecate de publicul larg.**

¹ Hotărârea Consiliului de Administrație al BNM nr. 248 din 27 noiembrie 2014 privind instituirea administrării speciale la BC Băncii de Economii

Şase momente de reţinut din investigaţia Kroll

Al doilea raport Kroll vine să fundamenteze ipotezele prezentate încă în Raportul Kroll 1 şi anume implicarea lui Ilan Şor în fraudele de la Banca de Economii. Astfel, este argumentat faptul că s-au găsit dovezi clare care sugerează că Ilan Şor, prin intermediul unor persoane interpuşe sau companii afiliate (în continuare Grupul Şor) au jucat un rol esenţial în coordonarea activităţilor frauduloase, sugerând totodată că acesta este unul dintre, dacă chiar nu singurul beneficiar al fraudei bancare. Tranzacţiile în care s-au angajat entităţile grupului Şor par să nu aibă o raţiune economică sănătoasă şi au dus la deteriorare semnificativă a situaţiei financiare la fiecare din cele trei bănci şi, în cele din urmă, prăbuşirea lor la sfârşitul lunii noiembrie 2014.

Informaţiile prezentate în cadrul rapoartelor Kroll, corelate cu cele din cadrul sentinţelor emise de instanţele de judecată în dosarul Filat şi dosarul Platon, completează imaginea de ansamblu a ceea ce înseamnă fraudă bancară. Tot acest proces s-a derulat pe mai multe direcţii şi a cuprins o bună parte din mediul financiar-bancar, a implicat instituţii ale statului şi a avut susţinere în mediul politic. Astfel, implicarea lui Ilan Şor nu poate fi privită ca o intenţie izolată a unui grup de persoane de a utiliza resursele băncilor în interese personale, ci mai degrabă ca un mecanism de sustragere şi utilizare colectivă a unor fonduri în interese personale, de grup sau chiar politice. Punerea în aplicare a acestui mecanism a avut loc treptat, fiecare etapă asigurând accesul la resurse din ce în ce mai mari, dar în acelaşi timp adâncind şi proporţiile fraudei. În termeni uşor de înţeles fraudă bancară poate fi descrisă în câteva etape şi elemente distincte² care privesc individual nu presupun neapărat careva încălcări sau intenţii frauduloase, dar care privesc în ansamblu oferă o imagine clară asupra fenomenului „furtului miliardului”:

i. **Asigurarea proprietăţii asupra celor trei bănci:** Fiind cel mai important pilon al pieţei financiare naţionale sectorul bancar a fost mereu ţinta unor grupuri de interese, bătălia pentru acţiunile băncilor derulându-se pe mai multe fronturi şi pe parcursul mai multor ani, indiferent de regimurile şi partidele aflate la guvernare. Asigurând practic accesul atât la resurse publice cât şi private, dar şi la circuitul extern al fluxurilor financiare, băncile reprezintă unul din cele mai valoroase bunuri ale circuitului economico-financiar. Începând cu anul 2012 lupta pentru controlul mai multor bănci autohtone s-a intensificat semnificativ, o serie de tentative ostile de preluare a acţiunilor fiind prezentate publicului de către autorităţi. Totodată, unii au profitat de procesul deficitar de evaluare a acţionarilor, ocolind legea şi cumpărând concertat pachete mai mici de 5%. Asemenea acţiuni au fost aplicate şi în cazul celor 3 bănci, în perioada 2012 - 2014 acestea fiind supuse în mod consecvent unor schimbări importante de acţionariat, ceea ce a avut drept efect transferarea dreptului de proprietate asupra unor persoane şi entităţi aparent neconsolidate, dar care acţionau concertat în interesul şi numele grupului Şor. De cele mai multe ori sursa banilor utilizaţi la achiziţionarea acţiunilor reprezentau resurse financiare luate din băncile în cauză, care odată purtate prin jurisdicţii off-shore, deghizau sursa fondurilor şi dădeau falsa impresie că acţionarii iau decizii din nume propriu şi nu au nici o legătură între ei.

ii. **Preluarea controlului total asupra celor trei bănci:** Achiziţionarea mai multor pachete de acţiuni la cele trei bănci a facilitat în cele din urmă capacitatea grupului Şor de a exercita controlul asupra acestora şi ulterior punerea în aplicare a mecanismului de fraudare. Controlul definitiv asupra băncilor a fost realizat prin numirea unor persoane afiliate grupului Şor în componenţa organelor de conducere - consiliului de administraţie şi organul executiv. În acest mod, a fost creată o structură complexă de conducere simultană a celor trei bănci, fiind pus în aplicare un mecanism coordonat de bănci afiliate. Rezultatul acestui model de guvernare corporativă, care prezenta indicii clare de conflicte de interese şi lipsă de integritate şi independenţă în luarea deciziilor, s-a transpus în special în cadrul politicii de creditare. Deciziile de acordare a creditelor erau luate doar de membrii organului executiv chiar dacă comitetul de riscuri sau cel juridic periodic atenţionau asupra concentrării portofoliului de credite către entităţi afiliate care nu pot demonstra un scop comercial real şi nici stabilitatea financiară de a rambursa împrumutul. În

² Anexa 1 prezintă etapele în mod cronologic, iar caseta 1 prezintă pe scurt cele 6 etape ale fraudei bancare.

același timp, deși statul era acționar majoritar la Banca de Economii și Guvernul numea doi membri în Consiliul de Administrație și alți reprezentanți în Comisia de cenzori, aceste persoane periodic nu erau invitați la ședințele Consiliului și nu erau conștienți de împrumuturile acordate în această perioadă. Respectiva situație denotă o neglijență gravă de supraveghere din partea statului prin neîndeplinirea atribuțiilor de administrare și supraveghere care îi reveneau, dar și o rea intenție din partea celor care organizau ședințele. Acest fapt nu poate fi trecut cu vederea și merită o investigare minuțioasă și un răspuns din partea organelor de anchetă.

iii. Canalizarea resurselor de creditare către grupul Șor: Odată asigurat controlul definitiv asupra celor 3 bănci, a fost demarat un amplu proces de creditare a entităților din grupul Șor. Datele statistice prezintă o creștere semnificativă a expunerilor către acest grup de la 10,4 mil. USD în septembrie 2010 la 951 mil. USD la 24 noiembrie 2014. Expunerile date au început să crească considerabil la începutul anului 2012 accelerând semnificativ în 2013 și în primele 10 luni ale anului 2014. Totodată, expunerea către grupul Șor ca pondere în portofoliul total de credite a celor trei bănci a crescut de la 25% la începutul anului 2012 la 80% la 24 noiembrie 2014. De asemenea, la 24 noiembrie 2014, cea mai mare parte a portofoliului de credite, circa 85%, era compusă din credite acordate după anul 2012, și doar 15% fiind credite acordate anterior acestui an. Aceasta indică faptul că majoritatea împrumuturilor emise înainte de 2012 au fost rambursate până la sfârșitul lunii octombrie 2014, respectiv acestea pot fi considerate o altă categorie de credite. În baza acestor cifre, constatăm că Banca de Economii de rând cu celelalte două bănci asigurau necesarul de resurse financiare grupului Șor, resurse care erau utilizate în scopuri personale sau în interesul altor persoane. Anume acest element rămâne a fi una din enigmele fraudei bancare care urmează a fi probată de justiție, respectiv cine a beneficiat efectiv de fondurile din bănci dacă cunoaștem deja că acestea au fost sustrate prin intermediul și utilizând mecanismul grupului Șor.

iv. Asigurarea necesarului de lichiditate: Inițial, resursele financiare disponibile în cele trei bănci nici pe departe nu atingeau volumul fondurilor sustrate care este prezentat la finalul lunii noiembrie 2014. Astfel, o serie de evenimente au permis sporirea nivelului de lichiditate în cele trei bănci și extinderea semnificativă a expunerilor față de grupul Șor. În primul rând, mai multe decizii politice din perioada 2012/2013 au facilitat canalizarea unor resurse financiare ale statului către Banca de Economii. O bună parte din resursele fondului de pensii, resursele fondurilor de asistență medicală sau cele ale unor companii de stat au sporit lichiditatea băncii și capacitatea acesteia de a credita. În al doilea rând, atragerea unor plasamente interbancare în luna noiembrie³, după decizia de acordare a garanțiilor de stat pentru creditele acordate de BNM, a sporit existența unor resurse disponibile care au fost utilizate pentru acordarea în continuare de credite. În al treilea rând, corelarea elementelor de bilanț între cele trei bănci și utilizarea drept colateral a unor depozite fictive în mai multe bănci rusești au permis menținerea indicatorilor prudențiali la un nivel adecvat și continuarea activității de creditare.

v. Aplicarea unor mecanisme de spălare a banilor: Raportul Kroll 2 s-a axat în special pe identificarea mecanismelor care au facilitat acordarea constantă de credite către grupul Șor cu disimularea ulterioară a fondurilor. Astfel fraudă respectivă a avut la bază un mecanism complex de spălare a banilor pentru a asigura continuitatea procesului de creditare. Cea mai mare parte a fondurilor extrase prin intermediul creditelor au fost transferate la prima etapă în conturile unor bănci letone în numele unor entități off-shore britanice sau companii cu o structură opacă privind beneficiarul final. O parte din fonduri erau utilizate pentru a rambursa soldul creditelor deja existente, fiind trecute prin alte conturi și transferate înapoi în Republica Moldova, în timp ce o altă parte din fonduri erau transferate în conturi bancare din alte jurisdicții off-shore⁴, inclusiv conturile la bănci rusești sau alte bănci moldovenești. Principalele destinații de transfer a banilor au fost Cipru (112 mil. USD), China (83 mil. USD), Rusia (80

³ Între 17 și 24 noiembrie 2014, BC Victoriabank, BC Moldindconbank, BC MoldovaAgroindbank și BC EuroCreditBank au plasat zilnic resurse financiare semnificative în BC Banca de Economii, limita maximă de 2,3 mlrd. MDL fiind atinsă la data de 24 noiembrie 2014.

⁴ Insulele Virgine, Seychelles, Belize.

mil. USD), Elveția (43 mil. USD), SUA (25,5 mil. USD) sau Hong Kong (22,6 mil. USD). Analiza sumelor transferate în conturile băncilor din Letonia are o importanță deosebită deoarece indică faptul unei coordonări clare ceea ce a fost numit Mecanismul de bază de spălare a banilor (Core Laundering Mechanism). Acest mecanism a fost alcătuit dintr-o serie de conturi în băncile din Letonia și conturi la cele trei bănci din Republica Moldova și a presupus mișcarea unor sume uriașe de bani care au toate caracteristicile cheie de spălare a banilor, inclusiv plasarea și integrarea ulterioară a fondurilor. Multe dintre conturile bancare sunt legate de grupul Șor, acesta personal prezentând documentația de deschidere a conturilor precum și declararea scopului comercial. Aceste informații, împreună cu modul în care au fost coordonate tranzacțiile între conturi, sugerează cu fermitate că aceste conturi erau controlate de la un nivel central și acționau în mod concertat.

Totodată, a fost stabilit că o parte din fondurile acordate grupului Șor nu a fost transferate peste hotare ci au fost transferate în conturi la diverse bănci din Republica Moldova (inclusiv cele trei bănci), pentru a rambursa împrumuturi sau pentru a finanța activitatea comercială. În prezent, nu a fost stabilit cu certitudine dacă transferurile efectuate către aceste bănci din Moldova au făcut parte din activitatea de spălare a banilor sau dacă reprezintă o destinație finală a fondurilor. Totuși, din analiza efectuată până în prezent, rezultă că conturile din două bănci care au primit majoritatea fondurilor au fost implicate și în eliberarea coordonată de credite către grupul Șor, credite care ulterior au fost rambursate din fonduri de la cele trei bănci.

Mai mult ca atât, pe lângă Mecanismul de bază de spălare a banilor care pare să fi fost aplicat exclusiv în scopul spălării fondurilor ce proveneau din cele trei bănci, Kroll a identificat și alte mecanisme de spălare a banilor, periferice, în Republica Moldova, Estonia, sau alte jurisdicții. Pe lângă fondurile transferate către cele două bănci letone, o parte din fondurile sustrate au fost supuse unui proces de spălare de bani utilizând conturi la alte bănci din Republica Moldova înainte de a fi transferate la Mecanismul de bază. Aceste transferuri nu par să aibă o logică economică evidentă și se pare că au fost efectuate cu scopul de a ascunde sursa fondurilor înainte de intrarea acestora în Mecanismul de bază. Până la moment Kroll nu a identificat nicio dovadă de complicitate sau implicare a conducerii altor bănci moldovenești în cazul fraudei bancare, dar această ipoteză merită a fi investigată în continuare atât de Kroll cât și de organele de anchetă naționale.

vi. Orientarea fondurilor deturnate către multiple destinații și în diferite scopuri: În baza documentelor disponibile, echipa de investigație a încercat să stabilească destinația finală a fondurile rezultate din creditele care au făcut obiectul spălării de bani prin intermediul Mecanismului de bază sau altor mecanisme. Astfel, au fost urmărită circulația fondurilor pe cât posibil pentru a încerca a fi identificate bunuri sau beneficiari în vederea inițierii unor măsuri legale. Până în prezent, Kroll a identificat 1,1 miliarde USD transferate în conturi bancare dintr-o serie de jurisdicții. O parte din această sumă este alcătuită din fonduri care au fost amestecate cu alte fonduri împrumutate, dar pentru fiecare tranzacție identificată este posibil să se concluzioneze că transferul final identificat este alcătuit cel puțin parțial din fonduri originare din cele trei bănci. Destinația finală a fondurilor care au trecut prin aceste conturi este în prezent necunoscută fiind posibil ca acestea să fi fost transferate către alți destinatari sau să fi fost cumpărate active.

Totodată, o parte din fondurile care au fost descoperite până în prezent au scos la iveală un număr de persoane care par a fi parte din unitatea de administrare a activității frauduloase sau au obținut un beneficiu din circuitul fondurilor. Acest fapt a fost identificat prin fluxul de fonduri către persoane fizice, încasările în conturi personale sau în companii cunoscute a fi legate de aceste persoane au totalizat aproximativ 50 mil. USD. După cum se precizează în raportul celor de la Kroll, este important ca pentru a proteja procesul corespunzător în ceea ce privește procedurile civile sau penale în curs sau cele viitoare, beneficiarii aparenti să rămână confidențiali. Detalii privind aceste persoane vor fi transmise doar organelor de anchetă.

Ce nu știm încă

La trei ani distanță de la fraudarea și prăbușirea celor trei bănci, investigațiile avansează lent iar recuperarea fondurilor deturnate are loc doar din perspectiva lichidării băncilor și comercializării activelor deținute de acestea. Implicațiile fraudei bancare s-au materializat și printr-o serie de reacții negative la nivel internațional vis-a-vis de capacitatea autorităților moldovenești de a lupta cu fraudă, crima organizată și spălarea banilor. De asemenea, la iveală au ieșit carențele sistemului judecătoresc și capacitatea statului Republica Moldova de a garanta proprietatea privată. Cazurile de preluare a dreptului de proprietate asupra mai multor bănci prin acțiuni ilicite sau intimidare a acționarilor ridică mari semne de întrebare pentru potențiali investitori și dăunează grav climatului investițional național. Mai mult ca atât, o serie de alte evenimente din perioada fraudei bancare rămân neclare și ridică în continuare multe semne de întrebare. Răspuns pentru o bună parte din acestea nu pot și nu vor fi date de investigațiile Kroll pentru că această companie are un mandat clar care nu trece dincolo de deciziile politice. Respectiv, mai devreme sau mai târziu instituțiile statului și actorii politici vor trebui să dea un răspuns deoarece lipsa acestuia va submina și mai mult încrederea populației în guvernare și interesele de facto ale clasei politice privind responsabilizarea celor vinovați. Astfel, cel puțin deciziile și acțiunile persoanelor responsabile de menținerea stabilității financiare din perioada noiembrie 2014 urmează a fi clarificate, printre care:

- **Acțiunile decidenților politici și a organelor de supraveghere financiară din perioada 7 - 27 noiembrie care au facilitat continuarea deturnării de fonduri din sectorul bancar.** După cum putem desprinde din stenograma ședinței secrete de Guvern din 7 noiembrie 2014, emiterea garanțiilor de stat pentru eventuale credite de urgență acordate de BNM urma să reprezinte un mecanism temporar de prudență aplicabil doar în caz că s-ar declanșa o situație de criză sistemică. Astfel, cu toate că se cunoștea care este situația din cele trei bănci, în perioada 7 - 27 noiembrie 2014⁵ (20 de zile) nu s-au întreprins careva măsuri de minimizare a pagubelor și securizare a fondurilor existente, respectiv fiind amplificate elementele unei crize sistemice. Practic, în cunoștință de cauză privind eventualul mecanism de garantare a unor credite de urgență și cu un efect puternic de hazard moral, acțiunile de creditare frauduloasă și deturnare a fondurilor au continuat. În acest sens, au fost atrase lichidități suplimentare din sectorul bancar și anume depuneri de la alte patru bănci comerciale⁶ care par a nu avea nici un raționament economic. În aceste condiții, acțiunile desfășurate de instituțiile responsabile de menținerea stabilității financiare din perioada 7 - 27 noiembrie 2014 și faptul că nu a fost instituită administrare specială la momentul acordării garanțiilor de stat ridică în continuare mari semne de întrebare și necesită o claritate în acest sens. De asemenea, din perspectiva celor patru bănci care au efectuat plasamente la Banca de Economii în condițiile unor riscuri clare, acestea nu pot fi exonerate de suspiciuni de activitate concertată atât timp cât depunerile au fost semnificativ de mari (circa 2,3 mld. MDL) și asigurate de un investitor profesionist cum este o bancă.
- **Acțiunile de după data de 27 noiembrie care cuprind modul de rambursare a deponenților și creditorilor celor trei bănci.** Prin pct. 7 din Hotărârea secretă de Guvern⁷ este specificată crearea unei comisii speciale în scopul analizei soldurilor din conturile persoanelor fizice și juridice cu capital privat, care depășesc cumulativ suma de 500 mii lei, pentru a stabili dacă acestea sunt persoane afiliate băncilor sau dacă se conformează prevederilor legislației cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. În acest sens, nu a fost prezentată o evaluare a deciziilor luate de această comisie, creditele

⁵ În cadrul ședinței Guvernului din 7 Noiembrie 2014 a fost aprobată Hotărârea Guvernului Nr. 938 din 13 noiembrie 2014 cu privire la asigurarea stabilității macroeconomice în contextul conjuncturii regionale care urma să producă efecte juridice la data instituirii administrării speciale la băncile creditate. La data de 27 noiembrie 2014, ora 20:00 BNM prin Hotărârea Consiliului de Administrație Nr. 248 a instituit administrare specială la BC Banca de Economii.

⁶ Între 17 și 24 noiembrie 2014, BC Victoriabank, BC Moldindconbank, BC MoldovaAgroindbank și BC EuroCreditBank au plasat zilnic resurse financiare semnificative în Banca de Economii, limita maximă de 2,3 mld. MDL fiind atinsă la 24 noiembrie.

⁷ Hotărârea Guvernului Nr. 938 din 13 noiembrie 2014 cu privire la asigurarea stabilității macroeconomice în contextul conjuncturii regionale

de urgență fiind utilizate pentru acoperirea tuturor deponenților și creditorilor celor trei bănci, inclusiv a celor efectuate de investitori profesioniști cum ar fi cazul celor patru bănci. Practic, oportunitatea de abuz semnalată de unii membri ai Guvernului a fost pe deplin fructificată, filtrele propuse de alți membri nefiind capabile să stopeze devalizarea sectorului bancar (*...Dacă eu știu că acest proiect de lege va fi aprobat, mă duc la bancă, iau un credit, depun în formă de depozit, trimit în off-shore...⁸*).

În spațiul public apar tot mai multe afirmații conform cărora procedura de soluționare a crizei din sectorul bancar moldovenesc are aceleași caracteristici ca și în cazul crizelor din Italia, Spania, etc. Este adevărat că în perioada următoare crizei financiare mondiale din 2008-2009 guvernele mai multor state europene au injectat fonduri publice în sectorul bancar dar totuși premisele ce au stat la bază și mecanismul în sine aplicat au fost diferite. În primul rând, crizele bancare din statele europene au fost rezultatul deteriorării condițiilor macroeconomice (ex. criză imobiliară, șomaj, recesiune) care au cauzat deprecierea semnificativă a activelor bancare. De cealaltă parte, criza bancară națională a avut la bază o fraudă imensă cu sustragerea efectivă a banilor din sistemul bancar în lipsa unei reacții din partea instituțiilor de stat. În al doilea rând, inițial s-au încercat o serie de alte instrumente de soluționare a crizei, decizia de acordare de bani publici fiind soluția de ultimă instanță. Practic nici un guvern și nici o bancă centrală nu a luat juridic decizia acordării de fonduri publice fără a fi asigurat controlul efectiv asupra băncilor cu probleme, evitând astfel continuarea generării pierderilor. De cele mai multe ori inițial a fost preluat controlul asupra băncilor (administrare specială sau fortificarea guvernantei) și doar apoi efectiv legalizarea deciziei de a acorda fonduri publice. De asemenea, pentru a asigura utilizarea eficientă a banului public, fondurile erau transferate către bănci sănătoase care ulterior urmau să preia activele și pasivele băncilor cu probleme. În aceste condiții există reala suspiciune că decizia de a acorda fonduri publice celor trei bănci moldovenești înainte de a fi preluat efectiv controlul, a extins proporțiile fraudei și a alimentat situația de criză sistemică implicând alte bănci.

Totodată, în ultimul timp se înmulțesc tentativele și inițiativele legislative ce într-o anumită măsură pot duce la legalizarea fondurilor fraudate sau deresponsabilizarea celor implicați în fraudă bancară. Astfel, după inițiativa privind liberalizarea capitalului și stimularea fiscală⁹ și modificările aduse la Legea cetățeniei, prin care se poate obține cetățenia moldovenească în schimbul unor investiții în așa zise „domenii strategice”¹⁰, o serie de amendamente au fost propuse la legislația penală care propun liberarea de răspundere penală, respectiv suspendarea executării pedepsei cu închisoarea pentru o serie de infracțiuni, inclusiv infracțiunile din domeniul creditării și administrării bancare, infracțiunile ce țin de piața valorilor mobiliare, titlurile de valoare, încălcarea drepturilor acționarilor și a concurenței, altfel spus – principalele infracțiuni care au facilitat fraudă bancară. Asemenea inițiative vag argumentate reduc și mai mult încrederea populației în guvernare și dorința reală a autorităților de a responsabiliza pe cei vinovați.

Nu în ultimul rând, dincolo de rapoartele Kroll, succesul recuperărilor de fonduri va depinde în mod direct de capacitatea organelor de urmărire penală de a prezenta învinuirile în instanța de judecată. Concluziile identificate în cadrul investigației Kroll nu pot înlocui procesul penal, dar pot servi drept suport pentru probele acumulate și rechizitoriul întocmit. Acest aspect este deosebit de important, încât după cum a fost comunicat deja, cel puțin câteva sute de milioane USD au fost transferate în jurisdicții din afara Republicii Moldovei. Deși compania Kroll dispune de un instrumentar vast de mecanisme prin care poate identifica destinațiile finale și beneficiarii fondurilor fraudate, mandatul acesteia în materie de inițiere a anchetelor penale este limitat, acțiunile și rezultatele următoare fiind puse pe seama justiției naționale.

⁸ Remarca Dl. Dorin Recean din cadrul ședinței Guvernului din 7 noiembrie 2014 referitor la mecanismul de protecție privind continuarea deturnării unor fonduri din sectorul bancar în perspectiva cunoașterii despre eventualele garanții emise de Guvern.

⁹ Notă de poziție pe marginea inițiativei legislative privind amnistia fiscală și de capital, Expert-Grup, <https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/1356-nota-de-pozitie-amnistia-fiscala-si-de-capital&category=7>

¹⁰ Cetățenie pentru investiții sau investiții pentru cetățenie? Expert-Grup, <https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/1471-cetatenie-pentru-investitii-sau-investitii-pentru-cetatenie&category=7>

Mai pe scurt: ce ne spune și ce nu ne spune investigația Kroll despre fraudă bancară

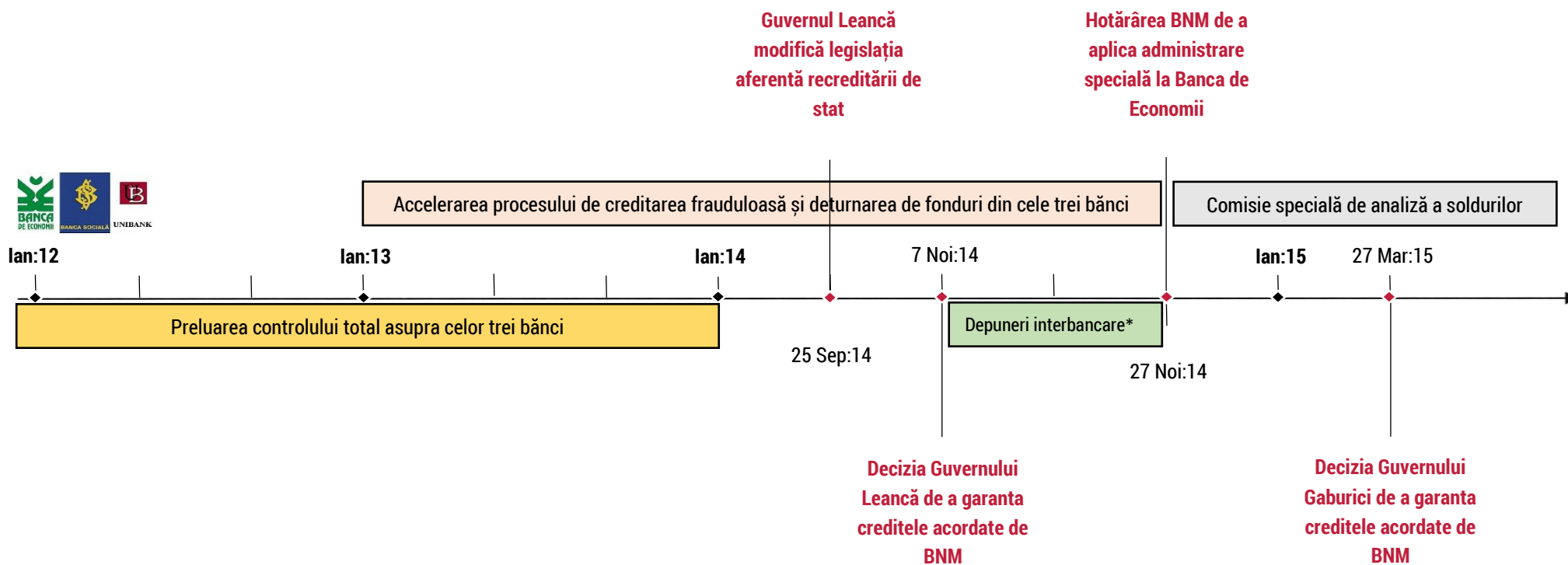
Perioada anilor 2012 – 2014 va rămâne o pată neagră pentru sectorul bancar autohton și clasa politică de la acea vreme, și o amintire de lungă durată pentru populația și bugetul țării. În rezultatul fraudei bancare de la Banca de Economii, Banca Socială și Unibank rămân 13,6 mlrd. MDL obligațiuni de stat care urmează a fi rambursate de către contribuabili în anii ce urmează. Pentru determinarea unui tablou cronologic clar cu privire la etapele devalizării celor trei bănci, a persoanelor responsabile și a beneficiarilor fraudei, BNM a angajat compania Kroll în procesul extern de investigații. Conform rapoartelor de investigații prezentate, în termeni ușor de înțeles fraudă bancară poate fi descrisă în șase etape și elemente distincte, care privesc individual nu presupun neapărat careva încălcări sau intenții frauduloase, dar care privesc în ansamblu oferă o imagine clară asupra fenomenului pe care îl cunoaștem drept „furtului miliardului”:

- i. **Asigurarea proprietății asupra celor trei bănci** – schimbarea semnificativă a acționariatului care au dus la accederea unor persoane interpușe și companii afiliate care acționau concertat în interesul grupului Șor;
- ii. **Preluarea controlului total asupra celor trei bănci** – înlocuirea membrilor organelor de conducere cu persoane afiliate, și controlate de grupul Șor;
- iii. **Canalizarea resurselor de creditare către un singur grup** – acordarea a creditelor în mod primordial și preponderent către entități afiliate grupului Șor;
- iv. **Asigurarea necesarului de lichiditate** – atragerea suplimentară de resurse lichide de la alte bănci comerciale sau din sistemul finanțelor publice;
- v. **Aplicarea unor mecanisme de spălare a banilor** – disimularea traseului și destinației fondurilor prin intermediul unor jurisdicțiilor off-shore;
- vi. **Orientarea fondurilor deturnate către multiple destinații și în diferite scopuri** – fondurile sustrate din cele trei bănci nu au fost rambursate ci utilizate în alte scopuri.

Chiar dacă aceste elemente au dus la devalizarea sectorului bancar prin sustragerea unor fonduri de ordinul miliardelor de lei, o serie de alte acțiuni au facilitat într-un oarecare mod evenimentele date. Lipsa de coordonare, pasivitatea unor instituții ale statului sau carențele sistemului judecătoresc sunt doar câteva din elementele pe care ancheta Kroll nu le acoperă. Mai devreme sau mai târziu, instituțiile statului și actorii politici vor trebui să dea un răspuns și să aducă clarificări în acest sens, or lipsa acestora va submina și mai mult încrederea populației în guvernare și interesele de facto ale clasei politice privind responsabilizarea celor vinovați. Astfel, cel puțin câteva acțiuni din perioada noiembrie 2014 urmează a fi clarificate, printre care:

- **Acțiunile decidenților politici și a organelor de supraveghere financiară din perioada 7 - 27 noiembrie care au facilitat continuarea deturnării de fonduri din sectorul bancar** – de ce nu s-au întreprins măsuri de minimizare a pagubelor și securizare a fondurilor existente, respectiv asigurarea controlului asupra celor trei bănci anterior deciziei de acordare de credite de urgență garantate de Guvern;
- **Acțiunile de după data de 27 noiembrie care cuprind modul de rambursare a deponenților și creditorilor celor trei bănci** – de ce comisia, a permis utilizarea creditelor de urgență pentru acoperirea tuturor deponenților și creditorilor celor trei bănci, inclusiv plasamentele unor investitori profesioniști cum ar fi cazul celor patru bănci.
- **Modul în care au acționat instituțiile statului, atât individual cât și colectiv, în perioada fraudei bancare** – de ce autoritățile, în special cele responsabile de menținerea stabilității financiare și cele de prevenire a spălării banilor nu au luat măsuri clare înainte de luna noiembrie 2014 când deja se cunoștea despre fraudă de la Banca de Economii.

Anexa nr.1. Cronologic, principalele evenimente din perioada crizei bancare

Compilația autorului în baza rapoartelor Kroll și a Hotărârilor de Guvern de acordare a garanțiilor de stat

* Între 17 și 24 noiembrie 2014, BC Victoriabank, BC Moldindconbank, BC MoldovaAgroindbank și BC EuroCreditBank au plasat zilnic resurse financiare semnificative în Banca de Economii